

Autorité de protection des données
Gegevensbeschermingsautoriteit

Advies nr. 209/2022 van 9 september 2022

Betreft: Adviesaanvraag over bepaalde artikelen van het wetsontwerp houdende diverse wijzigingen inzake verkiezingen (CO-A-2022-200)

Het Kenniscentrum van de Gegevensbeschermingsautoriteit (hierna "de Autoriteit");

Aanwezig:, mevrouw Cédrine Morlière, mevrouw Griet Verhenneman, de heer Yves-Alexandre de Montjoye en de heer Bart Preneel;

Gelet op de wet van 3 december 2017 *tot oprichting van de Gegevensbeschermingsautoriteit*, met name de artikelen 23 en 26 (hierna "WOG");

Gelet op Verordening (EU) 2016/679 *van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG* (hierna "AVG");

Gelet op de wet van 30 juli 2018 *betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens* (hierna "WVG");

Gelet op de adviesaanvraag van mevrouw Annelies Verlinden, minister van Binnenlandse Zaken, Institutionele Hervormingen en Democratische Vernieuwing, ontvangen op 13 juli 2022;

Brengt op 9 september 2022 het volgende advies uit:

I. Onderwerp van de aanvraag

1. De minister van Binnenlandse zaken vraagt het advies van de Autoriteit over artikel 5, 1° ; 16, 4° en 8°; 17 en 18; 30, 4° et 9° ; 42, 4° ; 77 ; 81; 88 en 89, 94, 3° en 10° van het wetsontwerp houdende diverse wijzigingen inzake verkiezingen (I) (hierna «het wetsontwerp» genoemd).
2. Deze bepalingen van het wetsontwerp wijzigen het Kieswetboek dat betrekking heeft op de verkiezing van de Kamer van volksvertegenwoordigers en de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europees Parlement.
3. Uit de memorie van toelichting blijkt duidelijk dat het wetsontwerp tot doel heeft het verkiezingsproces te vereenvoudigen en te verbeteren, met name met het oog op een correct beheer van de persoonsgegevens. Verschillende soorten verwerkingen van persoonsgegevens komen in het wetsontwerp aan bod, zoals het opstellen van kiezerslijsten of de verwerking van gegevens die nodig zijn voor de aanwijzing van personen die een functie zullen vervullen in een stembureau of telbureau.
4. Alleen de bepalingen waarover de Autoriteit opmerkingen heeft, worden hieronder besproken. Aangezien artikel 30, 4° en 9°, van het wetsontwerp niet bestaat en artikel 31, 4° en 9°, betrekking heeft op de verwerking van persoonsgegevens, gaat de Autoriteit ervan uit dat het verzoek om advies betrekking heeft op laatstgenoemde bepaling in plaats van op artikel 30, 4° en 9°.
5. De Autoriteit zal zich overigens ook op eigen initiatief uitspreken over andere bepalingen van het Kieswetboek en de voormelde wet van 23 maart 1989 in ontwerp.

II. Onderzoek

a. Inleidende opmerking over de analyse van het noodzakelijke en evenredige karakter van de inmenging in het recht op de bescherming van persoonsgegevens, die bestaat in de verstrekking van kiezerslijsten voor verkiezingspropagandadoeleinden.

6. Elke verwerking van persoonsgegevens vormt een inbreuk op het recht op privacy van de betrokken personen. Als zodanig is een dergelijke inmenging alleen toegestaan als zij noodzakelijk is en in verhouding staat tot het nagestreefde doel van algemeen belang. De auteur van een norm

die een verwerking van persoonsgegevens regelt, moet kunnen aantonen dat deze voorafgaande analyse van de noodzakelijkheid en evenredigheid is uitgevoerd.

7. Het noodzakelijkheidsbeginsel vereist niet alleen het beoordelen van de doeltreffendheid van de beoogde verwerking om het nagestreefde doel te bereiken maar er moet ook worden bepaald of de verwerking de minst ingrijpende manier is om dat doel te bereiken.
8. Als de noodzaak van de verwerking van persoonsgegevens wordt aangetoond, moet ook worden aangetoond dat de verwerking in verhouding staat (in strikte zin) tot het nagestreefde doel, dat wil zeggen dat er een billijk evenwicht is tussen de verschillende betrokken belangen en de rechten en vrijheden van de betrokken personen ; met andere woorden, er moet worden nagegaan of het ongemak dat de beoogde verwerking veroorzaakt, niet disproportioneel is aan het nagestreefde doel.
9. **De Autoriteit erkent politieke communicatie als een essentieel onderdeel van de deelname van burgers, politieke partijen en kandidaten aan het democratische leven en van het fundamentele recht op vrijheid van meningsuiting. Tegelijkertijd herinnert zij eraan dat deze rechten en vrijheden samenhangen met het in artikel 7 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie verankerde recht op eerbiediging van het privé- en familieleven, van de woning en van de communicatie, en met het in artikel 8 van het Handvest vervatte recht op bescherming van persoonsgegevens.**
10. **De Autoriteit benadrukt dat zij in dit advies op eigen initiatief alleen een standpunt inneemt over de verstrekking van kopieën van de kiezerslijst voor verkiezingsdoeleinden per gewone post, zonder een standpunt in te nemen over andere praktijken¹ van gegevensverzameling voor verkiezingsmarketingdoeleinden of over toekomstige regels op dit gebied in de digitale wereld².**
11. In dit advies stelt de Autoriteit niet-intrusieve targeting-methoden voor op basis van anonieme statistieken die de bevolkingsopbouw van het beoogde electoraat op gemeentelijk, electoraal, provinciaal of regionaal niveau weergeven (zie overweging 19) en behoudt zij zich tevens de

¹ Bijvoorbeeld directe gegevensverzameling voor politieke marketingdoeleinden via "petities" (<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/08/24/onlinepetities/> <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/09/09/reactiepetities/>.) In dit verband wordt verwezen naar Aanbeveling 01/2020 van de Autoriteit van 17 januari 2020 betreffende de verwerking van persoonsgegevens voor directmarketingdoeleinden, die beschikbaar is op de website van de Autoriteit op <https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/publications/aanbeveling-nr.-01-2020.pdf>.

² Zie de lopende besprekingen op Europees niveau over het voorstel van de Europese Commissie voor een verordening inzake transparantie en targeting van politieke reclame en het advies daarover van de Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming (EDPS) 02/2022 van 20 januari 2022, alsook de verklaring 2/2019 van 13 maart 2019 van het Europees Comité voor gegevensbescherming over het gebruik van persoonsgegevens in politieke campagnes, beschikbaar op https://edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/statements/statement-22019-use-personal-data-course-political_fr.

mogelijkheid voor dat de aanvrager het huidige systeem handhaaft, mits de evenredigheid ervan naar behoren wordt gerechtvaardigd en de in overweging 20 genoemde en in dit advies toegelichte waarborgen worden geboden die van essentieel belang zijn om de rechten en vrijheden van de kiezers te vrijwaren.

12. Het Kieswetboek (en andere wettelijke bepalingen³) voorziet in de mogelijkheid voor de politieke partijen (die een kandidatenlijst voor een verkiezing voorstellen) en voor de kandidaten (die zich verkiesbaar stellen) om "*voor verkiezingsdoeleinden*" afschriften te verkrijgen van de kiezerslijst die voor die verkiezing is opgesteld. Deze afschriften van de lijsten bevatten de naam, de voornamen, de geboortedatum, het geslacht⁴ en de hoofdverblijfplaats van alle Belgen die de volle leeftijd van 18 jaar hebben bereikt en die zijn ingeschreven in het bevolkingsregister van een Belgische gemeente of een consulaire beroepspost. De lijsten worden, volgens een doorlopende nummering, per gemeente of, in voorkomend geval, per wijk van de gemeente opgemaakt, ofwel in alfabetische volgorde van de kiezers, ofwel geografisch volgens de straten⁵.
13. Een dergelijke verwerking van persoonsgegevens vormt een aanzienlijke inmenging van de rechten en vrijheden van de betrokkenen vanwege de omvang ervan (grootschalige verwerking) en vanwege de gevoelige persoonsgegevens die eruit kunnen worden afgeleid (zie punt 14 hieronder). Afgezien van het gebrek aan voorspelbaarheid van de norm die voorziet in de verstrekking van de kiezerslijst voor "*verkiezingsdoeleinden*"⁶ (zie punt e hieronder), doen deze massale verstrekkingen van persoonsgegevens vragen rijzen in verband met het noodzakelijkheids- en het evenredigheidsbeginsel.
14. Allereerst merkt de Autoriteit op dat de persoonsgegevens op de kiezerslijsten zeer gewilde gegevens zijn voor politieke marketingdoeleinden, maar zij wijst er van meet af aan op dat er op dit gebied andere systemen bestaan. In Frankrijk bijvoorbeeld is er een gecentraliseerde oplossing⁷. De staat is verantwoordelijk voor de mededeling aan de kiezers tijdens de verkiezingsperiode van het programma van elke verkiesbare politieke partij, waardoor het recht van de kiezers op gegevensbescherming beter wordt gewaarborgd dan in het huidige systeem van de kieswet. Een vergelijkende studie van de methoden om politieke programma's aan de bevolking over te brengen is noodzakelijk.

³ Zoals bijvoorbeeld de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europees Parlement of het koninklijk besluit van 16 juli 1992 betreffende de mededeling van de gegevens opgenomen in de bevolkingsregisters en in het vreemdelingenregister (art. 7, lid. 1, c.).

⁴ De vermelding van het geslacht van de kiezers is echter door het wetsontwerp geschrapt.

⁵ Artikelen 10 en 17 van het Kieswetboek van 12 april 1894.

⁶ Dit doel van "*verkiezingsdoeleinden*" voldoet niet aan de specifieke en uitdrukkelijke vereisten van de AVG. Opdat de kiezers een duidelijk en precies idee hebben van de verwerking van hun gegevens voor deze doeleinden, is het van belang dit begrip te vervangen door het begrip "*voor de verwezenlijking van verkiezingspropaganda-acties*".

⁷ Zie over dit onderwerp: <https://www.elections.interieur.gouv.fr/comprendre-elections/comment-sont-encadres-campagnes-electorales/comment-consulter-programme-des>

15. Verder, gezien het feit dat acties voor verkiezingspropaganda per gewone post op afdoende wijze kunnen worden verricht door middel van huis-aan-huisdrukwerk moet in de eerste plaats de vraag worden gesteld of deze mogelijkheid om voor verkiezingsdoeleinden te kunnen beschikken over een grote hoeveelheid persoonsgegevens betreffende personen die de kiesgerechtigde leeftijd hebben bereikt (door middel van afschriften van de kiezerslijsten), moet worden gehandhaafd. Wat direct marketing betreft, herinnert de Autoriteit er in ieder geval aan dat voor de verzending van gepersonaliseerde post ten minste een "opt-out"-mogelijkheid moet worden geboden⁸ ⁹.
16. Bovendien werd de mogelijkheid om voor verkiezingsdoeleinden over afschriften van kiezerslijsten te beschikken ingevoerd in een tijd waarin de technieken waarover iedereen beschikte om persoonsgegevens op grote schaal te verwerken, nog niet waren wat zij vandaag zijn ; dit impliceert dat het beschikbaar stellen van dergelijke lijsten momenteel niet verwaarloosbaar is voor wat de risico's voor de rechten en vrijheden van de kiezers betreft.
17. Anderzijds maakt het loutere feit van het niet voorkomen op de kiezerslijst het mogelijk gevoelige informatie af te leiden, aangezien dit het gevolg is van een van de gevallen van uitsluiting of schorsing van het kiesrecht (veroordeling, onbekwaamheid, internering). Bovendien brengt het bezit van kiezerslijsten het risico mee van individuele targeting op grond van leeftijd of etnische afkomst, afgeleid uit de namen van mensen¹⁰.
18. In het licht van bovenstaande overwegingen is de Autoriteit van oordeel dat de verstrekking van de kiezerslijst voor verkiezingsdoeleinden, althans zoals thans is bepaald in het Kieswetboek en andere door het wetsontwerp aangepaste wettelijke bepalingen, zonder waarborgen of beperkingen¹¹ met betrekking tot de verstrekte gegevens, onevenredig is.
19. Om deze redenen is de Autoriteit van oordeel dat specifieke evaluatie ter zake nodig is om na te gaan of het vandaag nog steeds passend is om dit systeem van beschikbaarstelling van

⁸ Aanbeveling 01/2020 van 17 januari 2020 betreffende de verwerking van persoonsgegevens voor direct marketingdoeleinden, beschikbaar op de website van de Autoriteit op dit adres <https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/publications/aanbeveling-nr.-01-2020.pdf>

⁹ Zie met betrekking tot politieke marketing ook de lopende debatten op Europees niveau over het voorstel van de Europese Commissie voor een verordening inzake transparantie en doelgerichtheid van politieke reclame, het advies van de Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming (EDPS) 02/2022 van 20 januari 2022 alsook de verklaring 2/2019 van 13 maart 2019 van het Europees Comité voor gegevensbescherming over het gebruik van persoonsgegevens in politieke campagnes, beschikbaar op het volgende adres https://edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/statements/statement-22019-use-personal-data-course-political_fr

¹⁰ Zie ook, wat politieke marketing betreft, de lopende debatten op Europees niveau over het voorstel van de Europese Commissie voor een verordening inzake transparantie en gerichtheid van politieke reclame, het advies van de Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming (EDPS) 02/2022 van 20 januari 2022 alsook de verklaring 2/2019 van 13 maart 2019 van het Europees Comité voor gegevensbescherming over het gebruik van persoonsgegevens in politieke campagnes, beschikbaar op het volgende adres https://edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/statements/statement-22019-use-personal-data-course-political_fr

¹¹ Zie overweging 19.

kiezerslijsten voor doeleinden van verkiezingspropaganda-acties via papieren drager te handhaven¹². In dit stadium en op grond van de gegevens waarover zij beschikt, is de Autoriteit van oordeel dat het onevenredig is om de kiezerslijst voor verkiezingsdoeleinden ter beschikking te stellen van politieke partijen en kandidaten op de wijze waarin thans is voorzien in het Kieswetboek en de kieswetten, zoals gewijzigd in het wetsontwerp. Volgens de Autoriteit is het enige alternatief het verstrekken van anonieme statistieken op basis van de samenstelling van de bevolking van het beoogde electoraat op gemeentelijk, provinciaal of regionaal niveau. In dit geval zal het ontwerp objectieve, legitieme en evenredige toelaatbare criteria moeten vaststellen met betrekking tot het beoogde doel (leeftijdsgroepen, enz.) op basis waarvan deze statistieken kunnen worden opgesteld¹³. Het is van belang dat deze criteria niet leiden tot het prijsgeven van gevoelige informatie over de betrokken kiezers¹⁴. Op voorwaarde dat deze evaluatie en deze aanpassingen worden uitgevoerd en dat, indien nodig, naar behoren wordt gemotiveerd in de memorie van toelichting, gaat de Autoriteit over tot het onderzoek van het wetsontwerp.

20. Indien de adviesaanvrager echter vasthoudt aan zijn voornemen om partijen en kandidaten de mogelijkheid te bieden afschriften van kiezerslijsten " voor verkiezingsdoeleinden " te verkrijgen, is het van belang dat hij deze instandhouding in de toelichting dienovereenkomstig motiveert en dat de waarborgen die hieronder in het advies worden aanbevolen in het wetsontwerp worden opgenomen, (specifiek recht van bezwaar¹⁵, verduidelijking van het doel "voor verkiezingsdoeleinden"¹⁶, beperking van de periode waarin de verkregen gegevens voor deze doeleinden kunnen worden gebruikt overeenkomstig het beginsel van de AVG van de beperkte bewaartermijn van gegevens¹⁷, schrapping van de geboortedatum, tenzij voldoende gemotiveerd¹⁸, centralisatie van de bron van waaruit kopieën van kiezerslijsten kunnen worden verkregen¹⁹, beperking van de verstrekking van gegevens in elektronisch formaat met passende maatregelen ter bescherming tegen het risico van verstrekking aan derden²⁰, bepaling van

¹² Zie ook, met betrekking tot politieke marketing, de lopende besprekingen op Europees niveau over het voorstel van de Europese Commissie voor een verordening betreffende de transparantie en de gerichtheid van politieke reclame, het advies van de Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming (EDPS) 02/2022 van 20 januari 2022 en de verklaring 2/2019 van 13 maart 2019 van het Europees Comité voor gegevensbescherming over het gebruik van persoonsgegevens in politieke campagnes, beschikbaar op https://edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/statements/statement-22019-use-personal-data-course-political_fr.

¹³ Zie voetnoot hierboven op blz. 27.

¹⁴ Zie in dezelfde zin advies 162/2022 van de Autoriteit van 19 juli 2022 over een voorontwerp van decreet tot wijziging van het wetboek van lokale democratie en decentralisatie met betrekking tot de gemeentelijke en provinciale verkiezingen.

¹⁵ Zie overweging 43 tot 46.

¹⁶ Zie overweging 34

¹⁷ Zie overweging 35

¹⁸ Zie overwegingen 39

¹⁹ Zie overweging 40

²⁰ Zie overweging 42

doeltreffende en evenredige sancties in geval van niet-naleving van de waarborgen voor de rechten en vrijheden van de betrokkenen en oplegging van watermarking maatregelen²¹...) .

b. Persoonsgegevens op de kiezerslijst (art. 10, §2 Kieswet)

21. De ontwerpwijziging van artikel 10, § 2, van het Kieswetboek schrapt het gegeven "geslacht" uit de kiezerslijst, die voortaan de volgende gegevens zal bevatten: naam, voornamen, geboortedatum, identificatienummer in het Rijksregister en hoofdverblijfplaats van elke Belg die de volle leeftijd van 18 jaar heeft bereikt en die is ingeschreven in het bevolkingsregister van een Belgische gemeente of een consulaire beroepspost. De lijsten worden, volgens een doorlopende nummering, per gemeente of, in voorkomend geval, per wijk van de gemeente opgemaakt, ofwel in alfabetische volgorde van de kiezers, ofwel geografisch volgens de straten²².
22. Het schrappen van het gegeven "geslacht" geeft geen aanleiding tot opmerkingen van de Autoriteit. Gezien de verduidelijking in de toelichting dat deze informatie niet nuttig is voor het beheer van de stemming, is deze schrapping inderdaad noodzakelijk in toepassing van het beginsel van de AVG van de minimale gegevensverwerking (art. 5.1.c van de AVG).
23. Wat de andere gegevens op de kiezerslijst betreft, lijkt de geboortedatum niet a priori noodzakelijk, aangezien elke persoon op de lijst uit de aard der zaak ten minste 18 jaar oud moet zijn en het beheer van de kiesverrichtingen niet *a priori* kennis van de precieze leeftijd van de kiezers vereist voor de organisatie van de kiesverrichtingen. Hierover ondervraagd, lichtte de afgevaardigde van de minister toe dat de geboortedatum het stembureau in staat stelt kiezers die komen stemmen met alleen hun paspoort of rijbewijs als identiteitsdocument, te identificeren en hen te onderscheiden van eventuele naamgenoten.. Aangezien de geboortedatum gemakkelijk kan worden afgeleid uit het rijksregisternummer en dit nummer ook is opgenomen in de kiezerslijst²³, is de Autoriteit van oordeel dat deze rechtvaardiging niet toelaat dat deze persoonsgegevens op de kiezerslijst worden bewaard.
24. Wat het identificatienummer van het Rijksregister betreft, dat ook op de kiezerslijst is opgenomen, blijkt uit de aanvullende informatie dat het voor het stembureau noodzakelijk is om kiezers die zonder hun uitnodiging en alleen met hun identiteitskaart komen opdagen, met zekerheid te identificeren, in het geval dat de kiezerslijst van het stembureau homoniemen bevat die op dezelfde datum zijn geboren. Aangezien passende waarborgen moeten worden vastgesteld voor

²¹ Cf. cons. 48

²² Art. 10 van het Kieswetboek van 12 april 1894.

²³ Op voorwaarde dat de auteur van het voorontwerp nagaat of dit het geval is voor alle rijksregisternummers; zo niet, dan moet dit in de toelichting duidelijk worden gemaakt.

de rechten en vrijheden met betrekking tot het gebruik van het nationaal identificatienummer (artikel 87 van de AVG), is het van belang het concrete en exclusieve gebruik van dit nummer in het kader van de kiesverrichtingen nader te omschrijven, waarbij ervoor moet worden gezorgd dat dit gebruik noodzakelijk en evenredig is, namelijk de correcte authenticatie door de stembureaus van de kiezers die zich aanmelden om hun stem uit te brengen.

c. Nadere regels voor het opstellen van de kiezerslijsten waarbij de kwaliteit van de daarin opgenomen gegevens wordt gewaarborgd (art. 5 van het wetsontwerp) en impact op de kwalificatie van de verwerkingsverantwoordelijke(n) voor het opstellen van de kiezerslijsten met het oog op de organisatie van de kiesverrichtingen.

25. De Autoriteit merkt op dat artikel 10 van het Kieswetboek niet bepaalt op basis van welke bron van persoonsgegevens de Colleges van burgemeester en schepenen de lijst van kiesgerechtigden moeten opstellen. Het is echter van belang dat zij dezelfde gecentraliseerde gegevensbron en identieke extractiecriteria gebruiken, om te voorkomen dat personen op verschillende kiezerslijsten voorkomen, bijvoorbeeld in geval van verhuizing tijdens de periode waarin de kiezerslijsten worden opgesteld.
26. Om het risico van een gebrek aan kwaliteit van de gegevens op de kiezerslijsten en de negatieve gevolgen van dit gebrek voor latere verkiezingsverrichtingen te voorkomen, beveelt de Autoriteit aan dat in artikel 10 van de kieswet uitdrukkelijk wordt bepaald dat voor de opstelling van de kiezerslijst het College van Burgemeester en Schepenen uitsluitend een beroep doet op de bevoegde diensten van het DG Instellingen en Bevolking van de FOD Binnenlandse Zaken, dat daartoe de relevante en noodzakelijke gegevens uit het Rijksregister van natuurlijke Personen meedeelt aan alle Colleges, opgesteld volgens identieke criteria voor alle Colleges, ter aanvulling van de in de vorige overweging vermelde aanbeveling.
27. Deze nieuwe methode zal ook gevolgen hebben voor de kwalificatie ten aanzien van de verantwoordelijke voor de opstelling van de kiezerslijsten, aangezien de diensten van het Rijksregister dan een gedeeltelijke controle zouden hebben over de uitvoering van deze verwerking van persoonsgegevens, aangezien zij de technische parameters zouden controleren op basis waarvan de kiezerslijsten zullen worden opgesteld. Aangezien de Colleges van Burgemeesters en Schepenen echter ook een zekere controle zullen hebben over de kiezerslijst, gelet op de doorhalingen die zij moeten verrichten na de opstelling van de lijst door het Rijksregister, moet, indien de adviesaanvrager deze aanbeveling van de Autoriteit volgt, een bepaling worden toegevoegd om te verduidelijken dat het Rijksregister en de Colleges van Burgemeesters en Schepenen verantwoordelijk zullen zijn voor de gezamenlijke verwerking van

de kiezerslijst.

28. Indien de aanbeveling van de Autoriteit niet wordt gevolgd, is het aan de auteur van het wetsontwerp om deze aan te vullen met een procedure om de kwaliteit van de gegevens op de kiezerslijsten te waarborgen en te behoeden voor eventuele overlappingsen of onvolledigheden ten gevolge van de opstelling ervan door de verschillende Colleges van burgemeester en schepenen volgens verschillende technische parameters.

d. Mededeling door de griffies van de vrederechten van informatie over rechterlijke beschermingsbeschikkingen die de ontzetting uit de kiesrechten betreffen (art. 6 van het wetsontwerp)

29. Artikel 6 van het wetsontwerp vult artikel 13 van het Kieswetboek aan om in die bewoordingen de griffies van de vrederechten te verplichten aan de burgemeesters van de gemeenten informatie te verstrekken over rechterlijke beschermingsbeschikkingen die de ontzetting uit de kiesrechten betreffen:

«De griffies van de vrederechten moeten alle rechterlijke beschermingsbeschikkingen die in toepassing van art. 492/1 van het Burgerlijk Wetboek uitgevaardigd worden en die de ontzetting uit de kiesrechten betreffen, notificeren aan de burgemeesters van de gemeenten waar de betrokkenen in de bevolkingsregisters ingeschreven waren op het ogenblik van de rechterlijke beschermingsmaatregel, alsook aan de betrokkenen zelf.

De notificatie vermeldt:

- 1. de naam, voornamen, geboorteplaats en - datum, verblijfplaats van de beschermde persoon;*
- 2. het rechtscollege dat de beslissing uitgesproken heeft en de datum ervan.*

De griffies van de vrederechten zullen bovendien de datum meedelen waarop de rechterlijke beschermingsmaatregel vervalt».

30. In de toelichting staat dat «dit artikel de rechtsgrondslag moet vormen voor de toezending van informatie over de ontzetting van het kiesrecht door de vrederechter aan de gemeenten», maar deze ontwerpbevestiging is overbodig, aangezien artikel 1251 van het Gerechtelijk Wetboek reeds voorziet in de doorlopende kennisgeving aan de burgemeesters van de woonplaats van de betrokkene van uittreksels uit beschikkingen van de vrederechter die beschermingsmaatregelen inhouden, zoals een ontzetting uit de kiesrechten. Bijgevolg moet deze ontwerpbevestiging uit het wetsontwerp worden weggelaten (tenzij eventuele vermelding in de memorie van toelichting) en geeft de Autoriteit er verder geen commentaar op.

e. Afgifte van afschriften van kiezerslijsten voor "verkiezingsdoeleinden" (art. 8 van het wetsontwerp en relevante bepalingen in het Kieswetboek (art. 17) en de wet van 23 maart 1989) betreffende de verkiezing van het Europees Parlement)

31. De volgende opmerkingen betreffende de verstrekking van afschriften van kiezerslijsten voor verkiezingspropagandadoeleinden worden gemaakt onder voorbehoud dat de auteur van het wetsontwerp rekening houdt met de inleidende opmerking van de Autoriteit over het onnodige en onevenredige karakter van deze verwerking van persoonsgegevens, tenzij de betrokken gegevens beperkt zijn en de aanvrager de evenredigheid van de voorgenomen verwerking rechtvaardigt (zie de overw. 16 en 17).
32. Artikel 8 van het wetsontwerp past artikel 17 van het Kieswetboek aan, dat voorziet in deze mogelijkheid om op verzoek afschriften van kiezerslijsten (met weglating van het identificatienummer van het Rijksregister van de erin vermelde personen) ter beschikking te stellen van de politieke partijen, die zich ertoe verbinden een kandidatenlijst voor de Kamer voor te dragen, alsmede van personen die zich kandidaat stellen voor de verkiezing. Er wordt bepaald dat de personen die deze afschriften hebben ontvangen, deze niet aan derden mogen meedelen en dat deze afschriften alleen mogen worden gebruikt voor *«verkiezingsdoeleinden (...), inbegrepen buiten de periode die tussen de datum van afgifte van de lijst en de datum van de verkiezing valt»*.
33. Dit artikel 8 van het wetsontwerp beperkt zich tot het terugbrengen van het aantal exemplaren van de kiezerslijst dat aan politieke partijen en kandidaten kan worden verstrekt van twee tot één, en tot het voorkomen van de verstrekking van lijsten per stembureau. Deze aanpassingen lijken passend, maar volstaan niet om artikel 17 van het Kieswetboek²⁴ in overeenstemming te brengen met de AVG en de beginselen inzake de bescherming van persoonsgegevens. Om die reden richt de Autoriteit op eigen initiatief de volgende opmerkingen tot de aanvrager.

➤ **Doeleinde**

34. Ten eerste merkt de Autoriteit op dat moet worden verduidelijkt voor welk concreet doel deze lijsten door de politieke partijen en de kandidaten voor de verkiezingen kunnen worden gebruikt. Het doeleinde van gegevensverwerking moet immers niet alleen legitiem en evenredig zijn maar ook in duidelijke en concrete bewoordingen zijn geformuleerd, zodat een duidelijk beeld kan worden verkregen van de verwerkingen die op de bedoelde gegevens zullen worden uitgevoerd. Het begrip "verkiezingsdoeleinden" beantwoordt niet aan deze criteria, wat vragen doet rijzen in verband met de criteria inzake voorspelbaarheid van de normen voor verwerkingen van persoonsgegevens, te meer daar het gaat om een grootschalige verwerking van persoonsgegevens, waaruit trouwens ook gevoelige gegevens kunnen worden afgeleid²⁵. Uit de

²⁴ en soortgelijke bepalingen in andere kieswetten.

²⁵ Zo kan uit familienamen van de personen soms hun raciale afkomst worden afgeleid, en blijkt uit het feit dat iemand niet is vermeld op de kiezerslijst, dat hij is ontzet uit zijn kiesrechten.

aanvullende informatie²⁶ blijkt dat het de bedoeling is de mogelijkheid te bieden om met behulp van het afschrift van deze lijsten acties voor verkiezingspropaganda uit te werken. Het is derhalve van belang dit te specificeren en tegelijkertijd aan te geven dat het enkel kan gaan om papieren verkiezingspropaganda gezien het risico van de mogelijkheid deze gegevens in een digitale omgeving te gebruiken.²⁷

35. Voorts lijkt het, gezien dit doel van het uitvoeren van acties voor verkiezingspropaganda, niet relevant of passend dat deze lijsten kunnen worden gebruikt buiten de periode tussen de datum van afgifte van de lijst en de datum van de verkiezing waarvoor de lijst is opgesteld. Hierover ondervraagd antwoordde de afgevaardigde van de minister dat (de Autoriteit vertaalt): *«een vervroegde parlementsverkiezing altijd mogelijk is. Een dergelijke vervroegde verkiezing zou dus op korte termijn na een geplande verkiezing kunnen worden gehouden. Daarom is het voor de politieke partijen nuttig om bij een ontbinding van het parlement zo snel mogelijk hun propaganda te kunnen versturen»*. Deze elementen rechtvaardigen echter niet dat deze lijsten worden bewaard na de datum van de verkiezing waarvoor de lijst is opgesteld. Artikel 5.1.e van de AVG bepaalt immers dat elke verwerkingsverantwoordelijke verplicht is de persoonsgegevens die hij verzamelt, niet langer te bewaren dan voor de doeleinden waarvoor de persoonsgegevens worden verwerkt noodzakelijk is (het beginsel van de opslagbeperking). Aangezien artikel 17 van het Kieswetboek voorziet in de verstrekking van afschriften van de kiezerslijsten in deze veronderstelling van vervroegde verkiezingen en dat het bepaalt dat elke verwerkingsverantwoordelijke verplicht is nauwkeurige en zo nodig geactualiseerde gegevens te verwerken, moet in plaats daarvan aan iedereen die op grond van artikel 17 van het Kieswetboek een afschrift van de kiezerslijsten ontvangt, de verplichting worden opgelegd tot vernietiging van de ontvangen afschriften, uiterlijk op de datum van de verkiezingen. Bij niet-naleving van deze verplichting moeten passende sancties worden opgelegd. Indien dit nog niet het geval is, zal de auteur van het voorontwerp van wet een bepaling toevoegen die de doeltreffendheid van deze verplichting waarborgt. Afgezien van het feit dat het langer bewaren van verzamelde gegevens dan voor het doel waarvoor zij zijn verzameld vereist is, in strijd is met artikel 5.1.e van de AVG, houdt een dergelijke bewaring het risico in dat deze gegevens voor oneigenlijk gebruik worden aangewend.
36. Het komt toe aan de auteur van het wetsontwerp om de formulering van artikel 17 van het Kieswetboek en andere soortgelijke wettelijke bepalingen inzake verkiezingen die onder zijn bevoegdheid vallen, dienovereenkomstig aan te passen

²⁶ Ontvangen naar aanleiding van een eerste verzoek om advies over hetzelfde onderwerp dat op 31 mei jl. werd ingediend en op 8 juli jl. werd ingetrokken. Hetzelfde geldt voor de overige aanvullende informatie die in de rest van dit advies wordt verstrekt.

²⁷ Op voorwaarde dat de auteur van het wetsontwerp afdoende motiveert dat het noodzakelijk is om voor dit doel over dergelijke lijsten te beschikken (zie hierboven).

➤ **Gegevens op de afschriften van kiezerslijsten die voor verkiezingspropagandadoeleinden worden verstrekt**

37. Uit artikel 17 van het Kieswetboek volgt dat alleen het identificatienummer van het Rijksregister wordt weggelaten uit de afschriften van de kiezerslijsten die op grond van §§ 1 en 2 van dit artikel 17 worden verstrekt. De volgende gegevens betreffende de kiezers worden derhalve verstrekt volgens een doorlopende nummering per gemeente of, in voorkomend geval, per wijk van een gemeente, hetzij in alfabetische volgorde van de naam van de kiezers, hetzij in geografische volgorde volgens de straten: hun naam, voornamen, geboortedatum en adres van de hoofdverblijfplaats.
38. Op de vraag of de geboortedatum noodzakelijk is voor doeleinden van verkiezingspropaganda, antwoordde de afgevaardigde van de minister dat (de Autoriteit vertaalt): *«de gegevens het mogelijk maken de kiezers gepersonaliseerde verkiezingspropaganda te sturen, met name op basis van hun leeftijd. Het is zeer waarschijnlijk dat een lijst met de naam "Partij van de Gepensioneerden" (parlementsverkiezingen 2014 - kiesdistrict Luik) haar propaganda richtte tot kiezers van een bepaalde leeftijd.»*.
39. De Autoriteit merkt op dat gegevens die voor verkiezingspropagandadoeleinden worden verstrekt, beperkt moeten blijven tot wat strikt noodzakelijk is. Aangezien de verdediging van een partijprogramma voor het besturen van de samenleving als geheel, in beginsel moet overheersen bij verkiezingspropaganda-acties, lijkt het niet nodig de geboortedatum van de kiezers voor verkiezingspropagandadoeleinden mee te delen. Behoudens een behoorlijk gemotiveerde rechtvaardiging²⁸ is de Autoriteit van mening dat dit gegeven ook uit de afschriften van de kiezerslijsten moet worden weggelaten, op dezelfde wijze als het Rijksregisternummer. Artikel 17, § 3, derde lid, van het Kieswetboek moet dienovereenkomstig worden aangepast²⁹. Net zoals de auteur van het wetsontwerp "geslacht" heeft weggelaten uit de kopieën van de kiezerslijst omdat dit in strijd is met de AVG, lijkt ook het behoud van de geboortedatum in strijd te zijn met de AVG.

➤ **Bepaling van de verstrekker van afschriften van de kiezerslijst "voor verkiezingsdoeleinden"**

40. Met het oog op de uniciteit en de uniformiteit van de toepassing van de procedure voor het beschikbaar stellen van kiezerslijsten voor verkiezingspropaganda, alsook een betere controle van de noodzakelijke controles die in dit verband moeten worden uitgevoerd, beveelt de Autoriteit aan

²⁸ Over het al dan niet geaggregeerd houden van de geboortedatum. Het zou misschien evenrediger zijn om alleen de leeftijdscategorie waarin de kiezer zich bevindt (leeftijdscategorie) mee te delen.

²⁹ Mits rekening wordt gehouden met de inleidende opmerking van de Autoriteit over het niet-noodzakelijke en onevenredige karakter van deze verwerking van persoonsgegevens.

één enkele bron aan te wijzen waar deze lijsten kunnen worden verkregen, namelijk de administratie belast met het beheer van het Rijksregister van natuurlijke personen (DG Identiteit en Burgerzaken van de FOD Binnenlandse Zaken), in plaats van de gemeentelijke administraties. In dezelfde geest moet artikel 7, lid 1, c), van het koninklijk besluit van 19 juli 1992³⁰, dat de politieke partijen de mogelijkheid biedt om van de gemeentebesturen de lijst te verkrijgen van de personen die zijn opgenomen in de bevolkingsregisters voor de verkiezingen, worden ingetrokken.

➤ **Nadere regels voor de afgifte van de afschriften van de kiezerslijsten voor doeleinden van verkiezingspropaganda**

41. Artikel 17 van het Kieswetboek bepaalt dat afschriften van de kiezerslijsten worden meegedeeld *«op papier of volgens zijn keuze op gestandaardiseerde elektronische drager»* en dat de personen die deze afschriften hebben ontvangen, deze op hun beurt niet aan derden mogen meedelen.

42. Om de doeltreffendheid van dit verbod te verzekeren, is de Autoriteit van oordeel dat dit artikel 17 de mededeling van dergelijke afschriften moet beperken tot elektronische dragers en niet op papier, en dat het uitdrukkelijk moet bepalen dat de bevoegde diensten die belast zijn met de afschriften van kiezerslijsten, adequate technische en organisatorische maatregelen zullen nemen om het risico van mededeling van dergelijke lijsten aan derden te beperken (bijvoorbeeld, waar mogelijk, het gebruik van een systeem voor het beheer van digitale rechten)³¹.

➤ **Specifiek recht van bezwaar tegen de vermelding van zijn gegevens op de afschriften van kiezerslijsten die voor verkiezingspropagandadoeleinden worden verstrekt**

43. Verkiezingspropaganda waarbij gebruik wordt gemaakt van persoonsgegevens, is een verwerking van die gegevens voor prospectiedoeleinden, en de betrokkenen hebben het recht hiertegen bezwaar te maken. Artikel 21. 2 tot 4 van de AVG voorziet in dit verband in het volgende: *«Wanneer persoonsgegevens ten behoeve van direct marketing worden verwerkt, heeft de betrokkene te allen tijde het recht bezwaar te maken tegen de verwerking van hem betreffende persoonsgegevens voor dergelijke marketing, met inbegrip van profilering die betrekking heeft op direct marketing. Wanneer de betrokkene bezwaar maakt tegen verwerking ten behoeve van direct marketing, worden de persoonsgegevens niet meer voor deze doeleinden verwerkt.* Het in de leden 1 en 2 bedoelde recht wordt *uiterlijk op het moment van het eerste contact met de betrokkene uitdrukkelijk onder de aandacht van de betrokkene gebracht en duidelijk en gescheiden van enige andere informatie weergegeven»* (onderstreept door de Autoriteit).

³⁰ Koninklijk besluit betreffende het verkrijgen van informatie uit de bevolkingsregisters en uit het vreemdelingenregister.

³¹ Zie in dezelfde zin advies 162/2022 van de Autoriteit van 19 juli 2022 over een voorontwerp van decreet tot wijziging van het wetboek van lokale democratie en decentralisatie met betrekking tot de gemeentelijke en provinciale verkiezingen., overw. 43.

44. Het verstrekken van afschriften van de kiezerslijst voor verkiezingspropagandadoeleinden is een actief onderdeel van de gepersonaliseerde prospectie-activiteiten van politieke partijen en verkiezingskandidaten. Om ervoor te zorgen dat het recht van bezwaar de daadwerkelijk vereiste doeltreffende uitwerking heeft en om het voor kiezers gemakkelijker te maken hun recht van bezwaar in dit verband uit te oefenen, is het derhalve van belang³² dat zij aan de bron kunnen ingrijpen en dat voor burgers de mogelijkheid wordt ingevoerd om de administratie te verzoeken hun naam te schrappen uit de afschriften van de kiezerslijst die overeenkomstig artikel 17 van het Kieswetboek worden meegedeeld met het oog op verkiezingspropaganda-acties³³. Optreden aan de bron door de invoering van een dergelijk specifiek recht van bezwaar dringt zich op indien de auteur van het wetsontwerp vasthoudt aan zijn voornemen om artikel 17 van het Kieswetboek (en andere soortgelijke wettelijke bepalingen inzake verkiezingen) te handhaven en het behoud van dit systeem afdoende rechtvaardigt³⁴.
45. Dit specifieke recht van bezwaar moet vergezeld gaan van passende transparantiemaatregelen in de geest van artikel 21.4 van de AVG. Zo moet uitdrukkelijk worden bepaald dat specifieke informatie over dit recht van bezwaar, de praktische regels³⁵ en de wijze waarop het kan worden uitgeoefend, worden meegedeeld aan iedereen die zich bij een gemeente inschrijft, en dit op het ogenblik dat de formaliteiten worden vervuld die vereist zijn voor het vestigen van zijn woonplaats binnen een gemeente.
46. Indien de auteur van het wetsontwerp de aanbeveling van de Autoriteit opvolgt om de diensten die belast zijn met het beheer van het Rijksregister te belasten met het opstellen van de eerste versie van de kiezerslijst, merkt de Autoriteit bovendien op dat, ter wille van de doeltreffendheid, er moet worden bepaald dat dit verzoek om intrekking elektronisch bij het Rijksregister kan worden ingediend via de toepassing "mijn dossier" terwijl het tegelijkertijd mogelijk moet zijn dit verzoek om intrekking op papier of ter plaatse bij het gemeentebestuur in te dienen, met de verplichting voor deze overheid om deze informatie aan het Rijksregister door te geven.
47. De bovenstaande opmerkingen betreffende de mededeling van kiezerslijsten voor verkiezingspropagandadoeleinden en het specifieke recht van bezwaar zijn mutatis mutandis van

³² Onder voorbehoud van een correcte opvolging van de inleidende opmerking over de noodzaak om het noodzakelijke karakter van het beschikbaar stellen van dergelijke lijsten voor verkiezingsdoeleinden naar behoren te rechtvaardigen.

³³ Zie in dezelfde zin advies 162/2022 van de Autoriteit van 19 juli 2022 over een voorontwerp van decreet tot wijziging van het wetboek van lokale democratie en decentralisatie met betrekking tot de gemeentelijke en provinciale verkiezingen, overweging 41.

³⁴ Zie de inleidende opmerking aan het begin van het advies over het niet noodzakelijke en onevenredige karakter ervan.

³⁵ Met inbegrip van de termijn waarbinnen het kan worden uitgeoefend om daadwerkelijk in aanmerking te worden genomen voor een verkiezing

toepassing op artikel 180bis § 8 van het Kieswetboek betreffende het stemmen door Belgen in het buitenland, voor de bepalingen van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europees Parlement die betrekking hebben op de verstrekking van afschriften van de kiezerslijst voor verkiezingspropaganda-acties en voor de artikelen 80 en 81 van het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europees Parlement³⁶.

➤ **Sanctie en specifieke beschermingsmaatregelen voor het aanbrengen van een watermerk op de meegedeelde kopieën van de kiezerslijsten**

48. Om ervoor te zorgen dat de te bieden garanties voor het behoud van de rechten en vrijheden van de burgers zo doeltreffend mogelijk zijn, zal de auteur van het voorontwerp van wet nagaan of er in passende sancties is voorzien in geval van niet-naleving, en indien dit niet het geval is, moeten deze worden voorzien. Voorts wordt als extra waarborg aangegeven dat het voorontwerp moet voorzien in watermerkmaatregelen in de meegedeelde bestanden (zoals bijvoorbeeld de invoeging in elke lijst van een niet-bestaand aantal kiezers met een correct bestaand adres voor hen, enz.) Op die manier kan gebruik dat niet in overeenstemming is met het wettelijk kader gemakkelijk worden opgespoord en bestraft.

f. Affichering van de kiezerslijst in het wachtlokaal van de stembureaus (artikel 112 van het Kieswetboek)

49. **Ophanging van de kiezerslijst in het wachtlokaal van de stembureaus (artikel 112 van het Kieswetboek)**

50. Een dergelijke bekendmaking van de kiezerslijsten van een stembureau lijkt niet in overeenstemming te zijn met de AVG, te meer daar een dergelijke bekendmaking een aanzienlijk risico inhoudt voor misbruik van de daarop vermelde gegevens (gezien de gemakkelijke mogelijkheid voor elke kiezer die zijn stemrecht komt uitoefenen om er een foto van te nemen) en is niet noodzakelijk voor de controle van de stemverrichtingen, aangezien de voorzitter en de bijzitters aanwezig zijn en deze lijst te allen tijde kunnen meedelen aan de personen die belast zijn met de controle van de verkiezingsverrichtingen.

51. Om dit artikel 112 in overeenstemming te brengen met de AVG, is het derhalve van belang het aan te passen door deze affichering te schrappen, tenzij de aanvrager de strikte noodzakelijkheid en evenredigheid van deze affichering kan rechtvaardigen vanuit algemeen oogpunt en voor wat de soorten weergegeven gegevens betreft. Zo nodig moet worden gemotiveerd waarom een

³⁶ Evenals de andere met artikel 17 van het Kieswetboek vergelijkbare bepalingen die in het Kieswetboek zijn opgenomen.

passieve publiciteitsmaatregel (verzoek om de lijst ter plaatse te lezen onder toezicht van de voorzitter van het stembureau) niet volstaat. Indien een dergelijke weergave echter wordt gehandhaafd, moet het voorontwerp van wet de aanneming van beschermingsmaatregelen tegen het risico van het fotograferen van de weergegeven persoonsgegevens (waaronder met name het aan elke kiezer toegekende rijksregisternummer) voorschrijven.

g. Opstellen van lijsten van personen aan wie binnen een stembureau of telbureau een functie kan worden toevertrouwd en bepaling van de categorieën van personen op wie een beroep kan worden gedaan om deze functies uit te oefenen (art. 16, 4° en 8° van het wetsontwerp)

52. Artikel 16, 4° en 8° van het wetsontwerp wijzigt artikel 95 van het Kieswetboek om de rangorde op te heffen volgens welke de voorzitters van de stembureaus en van de telbureaus en de bijzitters worden benoemd en om de verzameling te organiseren van de beroepen van de personen die de beroepscategorieën uitoefenen die in aanmerking komen voor de uitoefening van die functies en de terbeschikkingstelling door het College van Burgemeester en Schepenen, van de lijsten van die betrokken personen.

➤ **Loting van de personen die worden geselecteerd om een functie in een stembureau of telbureau te vervullen**

53. Op de vraag welk selectie criterium voortaan zal worden gehanteerd voor de aanwijzing van de burgers die de functies binnen de stembureaus of telbureaus moeten uitoefenen, antwoordde de afgevaardigde van de minister dat het aan het kantonhoofdbureau zal toekomen om uit alle profielen de leden van de bureaus op willekeurige wijze aan te wijzen.

54. Er moet uitdrukkelijk worden bepaald dat de selectie op willekeurige wijze moet plaatsvinden en het is raadzaam in het Kieswetboek garanties op te nemen om te verzekeren dat de loting op onafhankelijke wijze gebeurt en controleerbaar is.

55. In meerdere artikelen betreffende cryptografie wordt dit probleem van de uitwerking van een verifieerbare selectie onderzocht, waarbij de noodzaak van vertrouwen in de instantie die de selectie uitvoert, tot een minimum wordt beperkt. Ten eerste is het van belang dat voldoende willekeurige gegevens (entropie) worden verzameld om ervoor te zorgen dat de hele selectie eerlijk verloopt, d.w.z. dat elke in aanmerking komende persoon dezelfde kans heeft om te worden geselecteerd. Ten tweede wordt ter zake ook vereist dat het niet mogelijk mag zijn het resultaat van de loting te beïnvloeden of er scheeftrekkingen in te verwerken. Ten derde moet de doorzichtigheid (verifieerbaarheid) van het proces worden gewaarborgd: het moet mogelijk zijn

na te gaan of het overeengekomen proces correct is uitgevoerd, of de computerapplicatie met de juiste informatie (inputs) is gebruikt en of het verkregen resultaat correct is.

56. Een eenvoudig protocol is beschreven in de methode RFC 3797 (<https://tools.ietf.org/html/rfc3797>). Dat protocol vertrekt van het principe dat er een genummerde lijst bestaat van alle in aanmerking komende personen. Deze lijst moet door onafhankelijke instanties worden opgesteld en gecontroleerd (maar kan in dit geval uiteraard niet openbaar worden gemaakt); de in aanmerking komende burgers kunnen bijvoorbeeld worden ingedeeld per Rijksregisternummer. Vervolgens wordt een algoritme gespecificeerd om onvoorspelbare willekeurige bits te genereren. De RFC-methode stelt voor de inputs automatisch te koppelen en ze te hashen met algoritmen als MD5 of SHA-1 in telmodus. Vandaag zijn die beide algoritmen verouderd en wordt aanbevolen SHAKE256 (SHA-3 EXTensible Output Function of XOF), zoals gespecificeerd in FIPS 202, te gebruiken om outputs van variabele lengte te produceren. Zodra het algoritme is vastgesteld, moet de vastgestelde reeks inputs onvoorspelbaar zijn op het moment van de selectie, maar de datum en het tijdstip waarop deze inputs zullen worden gemeten, moeten ruim van tevoren voor elke loting worden vastgesteld. Deze geordende lijst kan nummers van de nationale loterij bevatten, de waarde van verschillende beursindexen, het transactievolume op verschillende beurzen, de willekeurige markering van het American Institute of Standards and Technology (NIST) (<https://csrc.nist.gov/projects/interoperable-randomness-beacons>) of de hashwaarden van de Bitcoin- en Ethereum-blockchains (<https://eprint.iacr.org/2015/1015>), enz. Op de dag van de loting worden de omvang van de input/output-lijst³⁷ en het algoritme bekendgemaakt, zodat iedere belanghebbende ze kan verifiëren.

- **Verzamelen van informatie over het beroep van personen om de overheden in staat te stellen lijsten op te stellen van personen die in aanmerking komen voor een functie binnen een kiesbureau (art. 95, § 4, vierde en vijfde lid in het ontwerp en art. 95, § 12 in het ontwerp van het Kieswetboek)**

57. Artikel 95, § 4, leden 4 en 5, van het ontwerp van Kieswetboek voorziet in deze bewoordingen in het verzamelen van informatie over het "beroep":

« Opdat de betrokken overheden de in §12, eerste lid, 1°, bedoelde lijsten zouden kunnen samenstellen, sturen de in het derde lid, 1° tot 9°, bedoelde personen of hun werkgevers hun naam, voornamen, identificatienummer bedoeld in artikel 2, tweede lid, van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen, adres en beroep door naar de gemeentebesturen waar deze personen hun hoofdverblijfplaats gevestigd hebben. De gemeentebesturen registreren deze gegevens in de bevolkingsregisters zolang de betrokkene het desbetreffende beroep blijft uitoefenen.

³⁷ Bij een private audit moet wel kunnen worden geverifieerd of deze lijsten met namen juist en volledig zijn.

De Koning bepaalt de modaliteiten volgens welke de in het vorige lid bedoelde gegevens elektronisch uitgewisseld worden tussen deze personen of hun werkgevers en de gemeentebesturen waar deze personen hun hoofdverblijfplaats gevestigd hebben.». »

58. Op de vraag naar de voorwaarden en modaliteiten van deze verzameling van persoonsgegevens, preciseerde de afgevaardigde van de minister dat (de Autoriteit vertaalt) *«momenteel in art. 95, § 4, vierde lid van het Kieswetboek het volgende is bepaald: «De overheden die de personen bedoeld in het voorgaande lid onder 6° en 7° tewerkstellen (dus in het algemeen de ambtenaren en het onderwijzend personeel), delen de naam, voornamen, adres en beroep van deze personen mede aan de gemeentebesturen waar zij hun hoofdverblijfplaats hebben»* In het verleden werd geconstateerd dat deze overheden deze informatie niet (of nauwelijks) aan de gemeenten mededeelden, ondanks de herinneringen aan de wetgeving die wij hadden gestuurd. Dit vormt dus een probleem voor de organisatie van de verkiezingen, aangezien de gemeenten niet over een groot potentieel aan kandidaat-bijzitters beschikten. Om deze situatie te verhelpen, werden maatregelen genomen om het in artikel 95, § 4, vierde lid, van het Kieswetboek bedoelde doorgifteproces te automatiseren. Zo heeft een beraadslaging van het Sectoraal Comité voor Sociale Zekerheid en Gezondheid - Afdeling "Sociale Zekerheid" - nr. 13/006 van 15 januari 2013 de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de provinciale en plaatselijke besturen gemachtigd om de bovenvermelde persoonsgegevens, volgens de bovenvermelde modaliteiten, mee te delen aan de Algemene Directie Instellingen en Bevolking van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken en aan de gemeenten met het oog op de organisatie van de Europese, federale en regionale verkiezingen. De door de RSZ en de RSZPPO verstrekte gegevens zijn van hoge kwaliteit, aangezien de werkgevers sociale bijdragen voor hun ambtenaren/leraren betalen. Op deze basis kunnen we er zeker van zijn dat een persoon wel degelijk tot de categorie 6° en 7° behoort, en de jaarlijkse mededeling waarin de beraadslaging voorziet, maakt het mogelijk na te gaan of een persoon nog steeds - of niet - tot deze categorieën behoort.

Het huidige proces - gebaseerd op deze beraadslaging - laat de RSZ en de RSZPPO toe om de identificatiegegevens over te maken aan het Rijksregister, dat ze vervolgens ter beschikking stelt van de gemeenten; deze laatste kunnen dan de bevolkingsregisters en de vermelding van de categorie bepaald in artikel 95 van het Kieswetboek (cf. koninklijk besluit van 16.07.1992 tot vaststelling van de informatie die opgenomen wordt in de bevolkingsregisters en in het vreemdelingenregister - art. 1, 25°) bijwerken.

Het doel van de ontwerpbeveling is bijgevolg, naar analogie van de procedure die is ingesteld bij beraadslaging nr. 13/006, de mededeling van gegevens over potentiële bijzitters te automatiseren voor alle in artikel 95 bedoelde beroepscategorieën, en niet alleen voor ambtenaren en onderwijzend personeel. Zo kan de Koning voorzien in de elektronische overdracht van gegevens van de RSZ en de RSZPPO (voor ambtenaren en gelijkgestelden: categorieën 1, 2, 6, 8 en 9 van

het ontwerp). Hij kan ook voorzien in de elektronische overdracht door andere instanties, zoals de KBO of het RSVZ voor de categorieën 3, 4, 5 en 7 van het ontwerp.

Evenals het huidige proces zijn de door deze instanties verstrekte gegevens van hoge kwaliteit, zullen zij de identificatie van de in artikel 95 bedoelde categorie mogelijk maken en zullen zij het mogelijk maken om in geval van beroepswijzigingen - door middel van een periodieke mededeling - de gegevens in de bevolkingsregisters bij te werken (aangezien het college verantwoordelijk is voor het bijhouden van de registers, is het logisch dat het ontwerp voorziet in de toezending aan de gemeenten) ».

59. Uit deze toelichting blijkt duidelijk dat de informatie over iemands beroep indirect en niet rechtstreeks wordt verzameld, en dat deze rechtstreekse verzameling niet noodzakelijkerwijs bij de werkgever van de betrokkene zal plaatsvinden.
60. De Autoriteit herinnert eraan dat artikel 22 van de Grondwet de wetgever verbiedt af te zien van de mogelijkheid om zelf te bepalen welke inbreuken het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer en de bescherming van persoonsgegevens kunnen beperken. Een delegatie aan de Koning *«is niet in strijd met het wettigheidsbeginsel voor zover de machtiging voldoende nauwkeurig is omschreven en betrekking heeft op de tenuitvoerlegging van maatregelen waarvan de essentiële elementen voorafgaandelijk door de wetgever zijn vastgesteld »*³⁸.
61. Betreffende de onrechtstreekse verzameling van persoonsgegevens voor het verrichten van opdrachten van openbare dienstverlening (zoals het opstellen van lijsten van personen op basis waarvan bij loting wordt bepaald welke personen worden opgeroepen om een functie in een stembureau of telbureau te vervullen), indien een authentieke bron de te verzamelen gegevens bevat en bij wet zodanig is geregeld dat een voldoende mate van voorspelbaarheid voor de voorgenomen verzameling van de gegevens is gewaarborgd, moeten de gegevens bij deze authentieke bron worden verzameld, aangezien zij verantwoordelijk is voor het waarborgen van de kwaliteit van de betrokken persoonsgegevens (in welk geval in het wetsontwerp een verwijzing naar deze bron moet worden opgenomen). Is dit niet het geval, dan moeten de nodige gegevens worden verzameld door het opleggen van een wettelijke verplichting om persoonsgegevens te verstrekken in de zin van artikel 6.1.c) van de AVG. Om een dergelijke verplichting in de zin van artikel 6.1.c van de AVG op te leggen, moet de verplichting niet alleen vooraf worden gecontroleerd op de kwaliteit, de volledigheid en de beschikbaarheid van de betrokken persoonsgegevens, maar moet zij ook duidelijk en nauwkeurig worden geformuleerd, zodat de voor de verplichting verantwoordelijke instantie duidelijk kan worden geïdentificeerd en deze geen

³⁸ Zie eveneens Grondwettelijk Hof, Arrest nr. 29/2010 van 18 maart 2010, punt B.16.1 ; Arrest nr. 39/2013 van 14 maart 2013, punt B.8.1 ; Arrest 44/2015 van 23 april 2015, punt B.36.2; Arrest nr. 107/2015 van 16 juli 2015, punt B.7; Arrest nr. 108/2017 van 5 oktober 2017, punt B.6.4 ; Arrest nr. 29/2010 van 15 maart 2018, punt B.13.1, Arrest nr. 86/2018 van 5 juli 2018, punt B.7.2.: advies van de Raad van State nr. 63.202/2 van 26 april, punt 2.2.

beoordelingsmarge heeft met betrekking tot de methoden voor de verwerking van persoonsgegevens die nodig zijn om aan haar wettelijke verplichting te voldoen. Voorts moet niet alleen worden vastgesteld met welk doel deze verplichte mededeling van persoonsgegevens wordt opgelegd³⁹, maar moeten dergelijke wettelijke bepalingen ook voldoen aan de criteria van noodzakelijkheid en evenredigheid voordat zij worden aangenomen; dit moet worden gemotiveerd in de memorie van toelichting van de ontwerpbeplating.

62. Gezien het bovenstaande moet het rechtstreeks verzamelen van deze informatie worden geschrapt, aangezien het niet overeenstemt met de bedoelingen van de auteur van het wetsontwerp. Bovendien moet om dezelfde redenen het begrip "werkgever" worden vervangen door de vaststelling van de bron waaruit de informatie wordt verzameld, waarbij ervoor moet worden gezorgd dat deze bronnen de juistheid garanderen van de informatie over het beroep van de betrokkenen. In dit verband merkt de Autoriteit op dat bepaalde deontologische instanties, zoals de Nationale Kamer van Notarissen of de Kamer van Gerechtsdeurwaarders, tot taak hebben de lijst van de leden van het beroep bij te houden. De memorie van toelichting moet ook worden aangevuld met de elementen die het noodzakelijke en evenredige karakter van deze onrechtstreekse verzameling van persoonsgegevens rechtvaardigen.
63. Tot slot zal, in het licht van het voorgaande, de delegatie aan de Koning ook opnieuw moeten worden geformuleerd om de praktische regels (frequentie? communicatiemiddelen? einde uitoefening van het beroep?) van de voorgenomen verwerking van persoonsgegevens te preciseren, die de Koning bij reglement zal moeten vaststellen.
64. Artikel 95, § 12 van het ontwerp van het Kieswetboek belast het College van Burgemeester en Schepenen enerzijds ermee de lijst van personen die met de functie van voorzitter van het stembureau of het telbureau en van bijzitter van het telbureau kunnen worden belast, op te stellen en langs elektronische weg aan het kantonhoofdkantoor⁴⁰ mee te delen, en anderzijds de lijst van personen die met de functie van bijzitter van het stembureau worden belast, op te stellen en aan de voorzitter van het kantonhoofdbureau toe te zenden naar rato van 24 personen per kiesafdeling. De gegevens op deze lijsten zijn: «*naam, voornamen, RR-nummer, adres en beroep van deze personen die in aanmerking komen*».
65. Op de vraag waarom het RR-nummer en het beroep van de personen moeten worden meegedeeld om de handelingen te verrichten die nodig zijn voor de oproeping van de personen voor de uitoefening van de bedoelde functies in een stembureau of telbureau, antwoordde de

³⁹ Dit is in casu gebeurd aan het begin van artikel 95, § 4, vierde lid van het ontwerp.

⁴⁰ In plaats daarvan moet worden verwezen naar de voorzitter van het kantonhoofdbureau, aangezien hij krachtens artikel 95 van het Kieswetboek verantwoordelijk is voor de aanwijzing van de personen die functies zullen uitoefenen binnen een kiesbureau.

afgevaardigde van de minister dat (de Autoriteit vertaalt) : *«het kantonhoofdbureau belast is met de oproeping van de voorzitters van de stembureaus en van de voorzitters en bijzitters van de telbureaus onder de categorieën bedoeld in artikel 95, § 4, derde lid, van het Kieswetboek. Deze oproeping gebeurt op de traditionele manier door het versturen van een brief.*

De vermelding van het rijksregisternummer maakt het mogelijk de oproepingsbrief terug te zenden naar het kantonhoofdkantoor, zodat de antwoorden van de belanghebbenden efficiënt en snel kunnen worden beheerd. Het is belangrijk te weten dat voor een bepaald kiesbureau (d.w.z. de oproeping van een voorzitter, 4 effectieve bijzitters en 4 plaatsvervangende bijzitters) het niet ongewoon is dat een hoofdbureau 32 verschillende brieven verstuurt om er zeker van te zijn dat er voldoende positieve reacties komen. Voor een kanton als Doornik bijvoorbeeld, dat in 2019 75 telbureaus telde, zou dit kunnen betekenen dat alleen al voor de telbureaus 2400 brieven moeten worden verwerkt. Een doeltreffend beheer van de reacties/oproepen is derhalve noodzakelijk.

In het ontwerp is inderdaad bepaald dat er geen sprake meer is van prioriteit binnen de beroepen voor de aanstellingen. Deze aanstellingen worden - in een streven naar onafhankelijkheid voor het verkiezingsproces - gedaan door de voorzitter van het hoofdbureau. Deze zou er dus de voorkeur aan kunnen geven bepaalde juridische beroepen aan te stellen voor de zeer formele en strikte taken van het tellen, waarvoor de kennis van het beroep vereist is. »

66. De auteur van het wetsontwerp motiveert daarbij onvoldoende waarom het in de praktijk efficiënter is om de antwoorden van de opgeroepen personen te beheren aan de hand van hun rijksregisternummer dan aan de hand van hun naam, voornamen en adres. Bij gebrek aan specificering in het commentaar bij het artikel en een duidelijke vaststelling van het gebruik dat in dit verband zal worden gemaakt van dit nummer (zie de toelichtingen met betrekking tot artikel 87 van de AVG hierboven), moet de mededeling van dit nummer worden weggelaten. De toelichtingen betreffende de mededeling van het beroep van de personen zijn dan weer niet verenigbaar met de andere aanvullende informatie betreffende het willekeurige karakter van de aanwijzing van de personen. Voor zover de personen die op de lijst voorkomen reeds zijn gesorteerd op basis van de personen die de in het Kieswetboek vastgestelde in aanmerking komende beroepen uitoefenen en hun aanstelling op willekeurige wijze gebeurt, moet de mededeling van hun beroep aan de voorzitter van het kantonhoofdbureau achterwege worden gelaten omdat ze niet nodig is om over te gaan tot de loting.

h. Mededeling van persoonsgegevens betreffende de voorzitters van elk hoofdbureau van een kieskring en elk hoofdbureau van een kanton aan de minister van Binnenlandse Zaken (artikelen 17 en 88 van het wetsontwerp)

67. Artikel 17 van het wetsontwerp vult artikel 95bis van het Kieswetboek aan, waarin is bepaald dat

de voorzitters van de hoofdbureaus van de kieskring⁴¹ en van het kanton⁴² hun contactgegevens binnen 24 uur na de samenstelling van de bureaus digitaal meedelen aan de minister van Binnenlandse Zaken. Het wetsontwerp voert een verplichting in tot verstrekking van persoonsgegevens in de zin van artikel 6.1.c van de AVG en geeft aan welke gegevens in dit kader moeten worden verstrekt, namelijk: de naam, de voornaam, het RR-nummer, de functie en het telefoonnummer. Er wordt ook gespecificeerd dat «*deze gegevens worden bewaard tot de dag van de verkiezingen die volgt op de verkiezingen waarvoor deze gegevens meegedeeld werden*».

68. In overeenstemming met artikel 6.3 van de AVG moet het concrete doel waarvoor deze verplichte mededeling van persoonsgegevens plaatsvindt, in artikel 95bis worden gespecificeerd, namelijk, naar het oordeel van de Autoriteit, het leggen van contacten in het kader van het beheer van de kiesverrichtingen.
69. Op de vraag waarom het RR-nummer en de functie moeten worden meegedeeld, verduidelijkt de afgevaardigde van de minister dat *(de Autoriteit vertaalt): «in toepassing van de artikelen 116, 161, 165 en 177 van het Kieswetboek de voorzitters van de hoofdstembureaus gebruik maken van elektronische verkiezingsapplicaties voor de ontvangst van de kandidaatstellingen alsook voor de samentelling van de resultaten en de opstelling van de processen-verbaal van de verkiezing. Toegang tot deze toepassingen verloopt via authenticatie met behulp van de eID (gebruik van FAS). Voor deze authenticatie is het dus noodzakelijk het rijksregisternummer te kennen van de persoon die als voorzitter is aangesteld»*. De Autoriteit neemt hiervan akte. Daarom moet worden gespecificeerd dat deze gegevens ook zullen worden gebruikt voor het beheer van de gebruikers en de toegangen tot de elektronische verkiezingsapplicatie die hun ter beschikking wordt gesteld voor de uitoefening van hun functie in de hoofdbureaus. In dit verband herinnert de Autoriteit aan artikel 8, § 3, vijfde lid van de WRR dat het volgende bepaalt: «*De aanbieder van een informaticatoepassing zoals bedoeld in het eerste en het tweede lid legt in een geëncrypteerd conversiebestand een link tussen het Rijksregisternummer en een identificatienummer eigen aan de aanbieder. De informatie uit dat conversiebestand mag enkel gebruikt worden voor het terugvinden van het identificatienummer eigen aan de aanbieder van de natuurlijke persoon die toegang wenst te krijgen tot de informaticatoepassing van de aanbieder van de informaticatoepassing of waarvan de gegevens worden uitgewisseld met een andere aanbieder van een informaticatoepassing.* »

⁴¹ namelijk de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van de hoofdplaats of, bij diens afwezigheid, de magistraat die hem vervangt, of bij diens afwezigheid, de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg in de kieskring, de vrederechter van de hoofdplaats of, bij diens afwezigheid, een van zijn plaatsvervangers in de volgorde van anciënniteit.

⁴² namelijk de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg of zijn plaatsvervanger indien de hoofdplaats van het kieskanton tevens de hoofdplaats is van een gerechtelijk arrondissement of door de vrederechter van diezelfde hoofdplaats of de vrederechter of zijn vervanger van het gerechtelijk kanton waarin de hoofdplaats van het kieskanton gelegen is in de andere gevallen.

70. Wat betreft de ontwerpbeplating dat de verzamelde gegevens tot de volgende verkiezingen worden bewaard, wees de afgevaardigde van de minister erop dat deze termijn verband houdt met het feit dat het altijd nog mogelijk is dat er vervroegde verkiezingen moeten worden georganiseerd, dat de organisatietermijnen in dit geval zeer kort zijn en dat de functies van de voorzitter van de ene verkiezing op de andere vaak door dezelfde personen worden uitgeoefend. Het doel van een dergelijke bewaring is het vergemakkelijken van het beheer van de verkiezingsverrichtingen in het algemeen en niet alleen van de lopende verkiezingsverrichtingen; dit dient in het ontwerpartikel 95bis te worden verduidelijkt. De Autoriteit heeft er geen bezwaar tegen dat de contactgegevens van deze personen voor dit doel worden bewaard, mits, als garantie voor de betrokken personen, hun voorafgaande toestemming hiervoor wordt verkregen; dit moet in het ontwerpartikel 95bis worden gespecificeerd. Ook moet worden verduidelijkt welk bestuur verantwoordelijk is voor deze bewaring in plaats van te verwijzen naar de minister.
71. De bovenstaande opmerkingen gelden ook voor artikel 88 van het wetsontwerp, dat een soortgelijke bepaling uit de voornoemde wet van 23 maart 1989 aanpast.

i. Mededeling van persoonsgegevens betreffende de gemeentelijke coördinatoren van de gemeentelijke verkiezingstaken aan de minister van Binnenlandse Zaken (art. 18 en 89 van het wetsontwerp)

72. Artikel 18 van het wetsontwerp voegt een nieuw artikel 95ter in het Kieswetboek in om de functie in te voeren van het personeelslid van het gemeentebestuur dat belast is met de coördinatie van de taken betreffende de organisatie van de verkiezingen die aan het College van burgemeester en schepenen toebehoren. Deze bepaling schept ook de verplichting om de contactgegevens van deze persoon binnen 24 uur na zijn aanwijzing mee te delen aan de minister van Binnenlandse Zaken. Artikel 101 van het wetsontwerp voorziet in een soortgelijke bepaling in de voornoemde wet van 23 maart 1989.
73. De gegevens met betrekking tot deze personen die volgens de ontwerpbeplating moeten worden meegedeeld, zijn dezelfde als die welke worden bedoeld voor de mededeling van gegevens met betrekking tot de voorzitters van de hoofdbureaus, waarop in het vorige punt van het advies is ingegaan. Er is ook voorzien in eenzelfde bewaartermijn. Derhalve wordt voor deze punten verwezen naar de bovenstaande opmerkingen over artikel 17 van het wetsontwerp.
74. Voorts moet in het ontwerpartikel 95ter worden bepaald aan welke instantie deze wettelijke verplichting is opgelegd, namelijk, zoals uit de aanvullende informatie blijkt, het College van burgemeester en Schepenen.

j. Mededeling van de contactgegevens van de kandidaten aan de griffie van de Kamer van volksvertegenwoordigers (art. 31, 4° en 94, 3° van het wetsontwerp)

75. De artikelen 31, 4° en 94, 3° van het wetsontwerp passen het Kieswetboek en de voornoemde wet van 23 maart 1989 aan om, met de schriftelijke instemming van de kandidaten voor de verkiezingen, te voorzien in het verzamelen van hun e-mailadres en telefoonnummer door de voorzitter van het hoofdbureau van de kieskring met het oog op de doorzending ervan "*naar de griffie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, die deze gegevens nodig zal hebben om de verkozen verklaarde kandidaten na de verkiezingen te kunnen contacteren; deze gegevens moeten echter vernietigd worden 1 maand na de validering van de stemming* ».

76. De Autoriteit heeft geen opmerkingen over deze ontwerpbevestigingen

k. Onbepaalde bewaring van gegevens met betrekking tot de verkiezingskandidaten voor het doel van "een openbaar archief" en toegankelijkheid van die gegevens voor "wetenschappelijk of statistisch onderzoek" (artt. 31, 9° en 94, 10° van het wetsontwerp en art. 240bis van het Kieswetboek)

77. De artikelen 31, 9° en 94, 10° van het wetsontwerp vullen artikel 116 van het Kieswetboek en artikel 21 van de voornoemde wet van 23 maart 1989 aan door het volgende vast te stellen: «*De gegevens van de kandidaten die hun kandidaatstelling aanvaardden, mogen doorgestuurd worden in toepassing van artikel 240bis. De namen en voornamen zoals vermeld op het stembiljet, en de kandidatenlijst waarop deze kandidaten voorkomen, zullen bewaard worden en onbeperkt toegankelijk zijn in de vorm van een openbaar archief*». Artikel 240bis van het Kieswetboek luidt als volgt: «*De gegevens betreffende de kandidaten, bedoeld in artikel 116, § 4, eerste lid, met uitzondering van het identificatienummer bedoeld in artikel 2, tweede lid, van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen, mogen door de minister van Binnenlandse Zaken bezorgd worden aan de personen die daartoe een behoorlijk met redenen omklede schriftelijke aanvraag indienen. Deze gegevens worden enkel meegedeeld met het oog op de uitvoering van wetenschappelijke en statistische studies over de verkiezingskandidaten*». In het licht van de voorgestelde wijzigingen van artikel 116, § 4, eerste lid, van het Kieswetboek zijn de persoonsgegevens betreffende de personen die zich kandidaat hebben gesteld voor de verkiezingen die op grond van artikel 240bis kunnen worden verzameld, de volgende: naam (in voorkomend geval met inbegrip van de naam van de echtgenoot), voornamen, geboortedatum, geslacht, hoofdverblijfplaats.

78. In de eerste plaats voldoet deze ontwerpbepaling niet aan de eisen van voorspelbaarheid, aangezien niet wordt gespecificeerd voor welk concreet doel toegang tot deze gegevens mogelijk zal zijn (het begrip "openbare archivering" beschrijft slechts een archiveringsproces zonder het doel ervan te specificeren) en evenmin wordt bepaald welk bestuur belast is met de opslag en verstrekking van deze gegevens aan derden.
79. Vervolgens, afgezien van het feit dat de onbeperkte bewaring van en toegankelijkheid tot deze gegevens vragen oproept met betrekking tot het recht op bescherming van de gegevens en van het evenwicht dat moet worden bereikt in geval van samenloop tussen verschillende grondrechten, vraagt de Autoriteit zich af of het aan het Kieswetboek toekomt om de praktische regels vast te stellen volgens welke deze gegevens in het belang van het publiek zullen worden gearchieveerd (en in deze archieven toegankelijk zullen zijn) indien dit reeds wordt geregeld door de wet van 24 juni 1955 inzake archieven en de uitvoeringsbesluiten daarvan. Indien dit niet het geval zou zijn (hetgeen de auteur van het wetsontwerp moet nagaan), moet de ontwerpbepaling worden herzien om een passender kader te bieden voor de voorwaarden waaronder dergelijke gegevens op een later tijdstip toegankelijk kunnen zijn.
80. De archieven van administraties die in het algemeen belang worden bewaard, zijn namelijk documenten die geen administratief nut meer hebben voor de overheidsdiensten die ze hebben gecreëerd en die voor onbepaalde tijd worden bewaard wegens hun wetenschappelijk, historisch of maatschappelijk belang. Wanneer zij persoonsgegevens in de zin van de AVG bevatten, moeten bij of krachtens de wet bijzondere regelingen worden getroffen als passende waarborgen voor de rechten en vrijheden van de betrokkenen om deze documenten voor onbeperkte duur te kunnen bewaren en om de toegankelijkheid ervan te regelen. Op federaal niveau heeft het Rijksarchief de overheidstaak deze statische archieven te bewaren.
81. De Autoriteit kan zich voorstellen dat de gegevens in kwestie van maatschappelijk en historisch belang zijn en dat de verdere verwerking voor historische onderzoeksdoeleinden van dergelijke gegevens met betrekking tot verkiezingskandidaten geen onredelijke inbreuk vormt op hun rechten en vrijheden. Er moet echter uitdrukkelijk worden gesteld dat de onbeperkte bewaring van dergelijke gegevens gebeurt om historisch onderzoek mogelijk te maken door eenieder *die een doel nastreeft van historisch onderzoek, wanneer een dergelijk verzoek wordt ingediend, vergezeld van een nauwkeurig omschreven onderzoeksproject dat beantwoordt aan de geldende wetenschappelijke normen, met inbegrip van een voldoende gedetailleerde opsomming van de te raadplegen reeks gegevens, en waarin de analysemethoden worden beschreven.*
82. Bovendien mogen, in overeenstemming met artikel 89 van de AVG, alleen gegevens die relevant en noodzakelijk zijn voor het historisch onderzoek, worden meegedeeld. Het komt toe aan het

bestuur dat belast is met de mededeling van deze gegevens om deze voorafgaande beoordeling te maken. Zo kunnen gegevens als geboortedatum en het adres van de hoofdverblijfplaats in geaggregeerde vorm worden verstrekt, zonder dat dit nadelig is voor de uitvoering van het historisch onderzoek. De relevante bepalingen van het Kieswetboek moeten dit beginsel van minimale gegevensverwerking tot uiting laten komen en er moet duidelijk worden vermeld welke administratie belast is met de beschikbaarstelling van deze gegevens.

83. Wat de verwijzing in artikel 240bis van het Kieswetboek naar de doelstellingen van *"wetenschappelijke en statistische studies"* betreft, is een dergelijke formulering te ruim om te voldoen aan de vereiste criteria van voorspelbaarheid van de normen die gelden voor de verwerking van persoonsgegevens in de zin van artikel 6.2 van de AVG.
84. Bovendien moet, zoals de Autoriteit reeds heeft kunnen uitleggen in verband met de openbare statistiek⁴³, de toegangen voor deze doeleinden op passende wijze worden geregeld door te bepalen, zoals in verordening 557/2013⁴⁴ van de Europese Commissie is gebeurd, dat het hierbij enkel mag gaan om erkende onderzoeksentiteiten. Daartoe moeten de criteria op basis waarvan een dergelijke erkenning kan plaatsvinden, bij wet- of regelgeving worden vastgesteld. Artikel 4 van de bovengenoemde Europese verordening zal daarbij een nuttige bron van inspiratie zijn. Het bepaalt: *«De erkenning van onderzoekinstellingen geschiedt op basis van criteria betreffende:*
- a) het doel van de instelling; dit doel wordt beoordeeld aan de hand van het statuut, de opdracht of een andere bestemmingsverklaring van de instelling; het doel van de instelling omvat een verwijzing naar onderzoek;*
 - b) de goede staat van dienst of gevestigde reputatie van de instelling wat betreft het produceren van kwaliteitsonderzoek en de bekendmaking ervan; de ervaring van de instelling met de uitvoering van onderzoeksprojecten wordt beoordeeld aan de hand van onder andere beschikbare lijsten van publicaties en onderzoeksprojecten waarbij de instelling betrokken was;*
 - c) de interne organisatorische regelingen voor onderzoek; de onderzoekinstelling is een op onderzoek gerichte afzonderlijke organisatie met rechtspersoonlijkheid of een onderzoeksafdeling binnen een organisatie; zij moet onafhankelijk zijn, autonoom wetenschappelijke conclusies kunnen formuleren en losstaan van de beleidsgebieden van de instantie waartoe zij behoort;*
 - d) de maatregelen die zijn getroffen om de gegevens te beveiligen; de onderzoekinstelling voldoet aan de technische en infrastructurele vereisten om de beveiliging van gegevens te waarborgen».*

⁴³ Cf. advies 127/2021 van 28 juli 2021 over het voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 4 juli 1962 betreffende de openbare statistiek.

⁴⁴ Verordening 557/2013 van de Commissie van 17 juni 2013 tot uitvoering van Verordening (EU) nr. 223/2009 van het Europees Parlement en de Raad betreffende de Europese statistiek, wat de toegang tot vertrouwelijke gegevens voor wetenschappelijke doeleinden betreft, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 831/2002 van de Commissie.

I. Registratie door de minister van Binnenlandse Zaken van gegevens over personen die verzoeken om betaling van presentiegeld en/of reiskostenvergoeding voor het uitoefenen van functies in een stem- of telbureau en het bijhouden in het bevolkingsregister van het aantal keren dat een persoon in een stembureau heeft gezeten (art. 42, 4° van het wetsontwerp)

85. Artikel 42, 4° van het wetsontwerp voegt twee leden toe aan artikel 130 van het Kieswetboek om in het volgende te voorzien:
- a. de verzameling door de minister van Binnenlandse Zaken van de naam, de voornaam, het rijksregisternummer en het bankrekeningnummer van de personen die om de betaling van het presentiegeld voor de uitoefening van hun functie vragen en
 - b. de mededeling van deze gegevens, met uitzondering van het bankrekeningnummer, aan de gemeente van verblijf van de betrokken personen met het oog op de vermelding in de bevolkingsregisters van het aantal keren dat een persoon heeft gezeteld in een kiesbureau.
86. Met betrekking tot het verzamelen van deze gegevens door de minister van Binnenlandse Zaken met het oog op de betaling van presentiegelden, wijst de Autoriteit eop dat niet elke gegevensverwerking noodzakelijkerwijs hoeft te worden geregeld door een specifieke wettelijke norm of bepaling waarin alle modaliteiten ervan in hun context uitdrukkelijk worden geregeld. In sommige gevallen kan de voorspelbaarheid van een verwerking van persoonsgegevens die noodzakelijk is voor de vervulling van een opdracht van algemeen belang immers afdoende worden gewaarborgd door de norm die deze taak aan de verwerkingsverantwoordelijke toekent en door de AVG.
87. Afgezien van het feit dat in casu niet de minister, maar zijn bevoegde administratie de voor de betaling noodzakelijke gegevens zal moeten verzamelen, is de Autoriteit van oordeel dat het feit dat deze administratie de taak van openbare dienstverlening heeft om de verkiezingen te organiseren en te voorzien in de betaling van presentiegelden (wat de auteur van het wetsontwerp moet nagaan en waar hij zo nodig in moet voorzien) voldoende is om de voorspelbaarheid van de gegevensverwerking die voor dit doel noodzakelijk zal zijn, te waarborgen. Bovendien betwijfelt de Autoriteit of het nodig is het identificatienummer van het Rijksregister in dit kader te verwerken. Indien echter uit kieservaringen in het verleden blijkt dat er gevallen van homonymie bestaan tussen personen die binnen hetzelfde bureau een kiesfunctie uitoefenen (wat dan in de memorie van toelichting moet worden gepreciseerd), is het raadzaam te voorzien in een specifieke machtiging van het bevoegde bestuur om het identificatienummer in deze context te gebruiken, waarbij het legitieme en evenredige concrete gebruik dat van dit nummer zal worden gemaakt,

wordt gespecificeerd overeenkomstig de voorschriften inzake het gebruik van unieke identificatienummers (cf. supra).

88. Met betrekking tot de ontwerpbeplating die voorziet in de mededeling aan de gemeenten van verblijf van de naam, de voornaam en het identificatienummer van het Rijksregister van personen die in een kiesbureau hebben gezeteld, zodat deze gegevens in de bevolkingsregisters kunnen worden opgenomen, preciseerde de afgevaardigde van de minister, in antwoord op een vraag over het concrete doel van deze geplande verwerking, dat (de Autoriteit vertaalt): *«sommige kieskantons de burgers die reeds tweemaal effectief hebben gezeteld, niet meer oproepen als lid van een stem- of telbureau. De registratie van deze informatie is nuttig, zodat de burger in kwestie deze informatie niet hoeft te bewijzen»*.
89. In het licht van deze informatie blijkt dat ofwel in of krachtens het Kieswetboek criteria worden ingevoerd voor het oproepen van personen om functies binnen een kiesbureau uit te oefenen, gekoppeld aan het aantal keren dat dergelijke functies zijn uitgeoefend, en dan wordt het noodzakelijk om wettelijk te voorzien in het systematisch verzamelen van deze informatie en ervoor te zorgen dat deze wordt bijgehouden in een register dat kan worden geraadpleegd door de besturen die belast zijn met het opstellen van de kiezerslijst. Als dat niet het geval is, lijkt het alleen maar gerechtvaardigd om te voorzien in de vermelding van die informatie in de toepassing "Mijn Dossier", die wordt beheerd door de diensten van de FOD Binnenlandse Zaken die belast zijn met het beheer van het Rijksregister, zodat de betrokkenen op een eenvoudige manier kunnen beschikken over een bewijs van hun voorbije ervaringen op het vlak van de uitoefening van een functie binnen een kiesbureau.
90. In ieder geval is het, gezien het doel waarvoor dit soort informatie nodig is, niet aangewezen deze op te nemen in de bevolkingsregisters, die registers zijn die kunnen worden geraadpleegd voor diverse doeleinden die geen verband houden met de organisatie van verkiezingen. Een specifiek register is dan vereist. Bovendien is de bewaring van dergelijke gegevens in een dergelijk register tot het overlijden van de betrokkene in strijd met het beginsel van de beperking van de bewaring van de AVG (art. 5.1.e), aangezien het vanaf een bepaalde leeftijd niet meer passend lijkt om personen op te roepen om functies binnen een kiesbureau uit te oefenen. Daarom moet een dergelijke leeftijdsgrens uitdrukkelijk worden vastgesteld in het licht van dit criterium, dat verband houdt met het doel waarvoor een dergelijk register zal worden opgezet.
91. Artikel 42, 4° van het wetsontwerp moet dienovereenkomstig worden herzien.

m. Verwerking van gegevens betreffende de waarnemers die toezicht moeten houden op het goede verloop van de verkiezingen (art. 77 van het

wetsontwerp)

92. Artikel 77 van het wetsontwerp vervangt artikel 203bis van het Kieswetboek om te voorzien in toezicht op verkiezingsverrichtingen door waarnemers van internationale organisaties of van lidstaten van deze internationale organisaties.
93. In dit kader bestrijkt de verwerking van persoonsgegevens die nodig zijn voor de accreditatie van deze waarnemers en hun begeleiders. In ontwerpartikel 203bis, § 2, wordt bepaald dat de in dit verband verzamelde gegevens een kopie van het paspoort van de genoemde personen omvatten. De Autoriteit merkt op dat het risico van identiteitsfraude bij dit soort praktijk hetzelfde is als bij het verzamelen van kopieën van identiteitskaarten⁴⁵. Gevraagd naar de noodzaak van deze verwerking, preciseerde de afgevaardigde van de minister dat het zou kunnen volstaan erin te voorzien (1) dat het verzoek om accreditatie afkomstig is van de internationale organisatie of de betrokken lidstaat en dat daarin de naam, de voornaam, de geboortedatum en het adres van de waarnemers en hun begeleiders worden vermeld, en (2) dat deze personen door de bevoegde diensten van de minister van Buitenlandse Zaken bij de overhandiging van hun legitimatiebewijs worden geauthenticeerd aan de hand van hun paspoort. Het ontwerpartikel 203bis, § 2 moet bijgevolg dienovereenkomstig worden aangepast.
94. In deze bepaling wordt ook vastgelegd dat de minister van Buitenlandse Zaken, na overleg met de internationale organisatie, bepaalt welke persoon kan worden geaccrediteerd. Gevraagd naar de criteria op basis waarvan deze accreditaties zullen plaatsvinden, antwoordde de afgevaardigde van de minister dat (de Autoriteit vertaalt): *«sommige opdrachten van verkiezingsobservatie, zoals die welke door de OVSE worden opgezet, weinig ruimte voor overleg laten. Zo wordt op basis van een voorbereidende nota al dan niet tot een OVSE-opdracht besloten door deze organisatie, en wordt het aantal deelnemers vastgelegd. Het kan daarentegen ook gebeuren dat sommige staten verkiezingen willen waarnemen zonder dat de motivering van de betrokken opdracht op het vlak van doelstellingen of redenen duidelijk is. In dergelijke gevallen is het dan aan de minister van Buitenlandse Zaken om een opdracht en het aantal leden ervan te accrediteren door een evenwicht te vinden tussen de noodzaak van transparantie van het verkiezingsproces en de noodzaak van een correcte en serene organisatie van het verkiezingsproces»*. Teneinde te zorgen voor een passende mate van voorspelbaarheid van de verwerking van persoonsgegevens die in dit verband zal plaatsvinden, en zich in te dekken tegen elke onevenredige verwerking in dit verband, dient de ontwerpbeepaling de gevallen waarin de minister in dit verband over een beoordelingsbevoegdheid zal beschikken, beter weer te geven en de criteria aan te geven op basis waarvan een dergelijke accreditatie zal plaatsvinden, dan wel aan de Koning de taak te delegeren

⁴⁵ Zie in dit verband Aanbeveling op eigen initiatief 03/2011 van 25 mei 2011 over het nemen van een kopie van de identiteitskaart en over het gebruik en de elektronische lezing ervan.

dit te doen.

95. Artikel 203bis, § 4 bepaalt eveneens dat de minister van Buitenlandse Zaken de namen en kwalificaties van de geaccrediteerde personen meedeelt aan de minister van Binnenlandse Zaken, die ze op zijn beurt doorgeeft aan de voorzitters van de hoofdstembureaus, die ze op hun beurt doorgeven aan de voorzitters van de stem- en de telbureaus. Uit de aanvullende informatie blijkt dat deze mededelingen de genoemde voorzitters in voorkomend geval in staat zullen stellen personen op te sporen die zich met een valse accreditatiekaart als waarnemer voordoen. De Autoriteit neemt hiervan akte.
96. Ontwerpartikel 203bis, § 4, bepaalt «*de minister van Buitenlandse Zaken deelt de namen en hoedanigheid van de geaccrediteerde personen mee aan de minister van Binnenlandse Zaken*». Uit de aanvullende informatie blijkt dat met "hoedanigheid" in feite wordt verwezen naar de «*positie van de waarnemer in de organisatie van zijn opdracht*». De term "hoedanigheid" moet derhalve in die zin worden vervangen ».

**Om deze redenen,
is de Autoriteit**

van oordeel dat, na de beoordeling van de wenselijkheid en de evenredigheid van de handhaving van het systeem waarbij afschriften van kiezerslijsten beschikbaar worden gesteld voor verkiezingsdoeleinden (punt a.), het wetsontwerp dienovereenkomstig moet worden aangepast:

1. Schrapping van het gegeven "geboortedatum" uit de kiezerslijst (overweging 23);
2. Toevoeging aan artikel 10 van het Kieswetboek en andere relevante verkiezingsbepalingen van de concrete reden waarom het identificatienummer van het Rijksregister op de kiezerslijst wordt vermeld (overweging 24) ;
3. Wijziging van artikel 10 van het Kieswetboek en andere relevante kiesbepalingen om de bevoegde diensten van de FOD Binnenlandse Zaken de bevoegdheid te geven een eerste versie van de kiezerslijsten op te stellen en mee te delen aan de Colleges van Burgemeester en Schepenen, en bijgevolg deze diensten en de Colleges van Burgemeester en Schepenen aan te duiden als gezamenlijke verwerkingesverantwoordelijken voor de opmaak van de kiezerslijsten (overw. 25 t.e.m. 27) ;
4. Schrapping van artikel 6 van het wetsontwerp (overw. 29 en 30) ;
5. Verduidelijking van het specifieke doel waarvoor een afschrift van de kiezerslijsten beschikbaar mag worden gesteld overeenkomstig artikel 17 van het Kieswetboek (en het soortgelijke artikel van de voornoemde wet betreffende de Europese verkiezingen) overeenkomstig

- overweging 344 en beperking van de duur van het gebruik overeenkomstig overweging 35;
6. Schrapping van het gegeven "geboortedatum" uit de afschriften van de kiezerslijsten die op grond van dit artikel 17 ter beschikking kunnen worden gesteld (overw. 37 tot 39) ;
 7. Aanwijzing van één enkele bron waar afschriften van kiezerslijsten kunnen worden verkregen voor verkiezingsdoeleinden (overw.40) ;
 8. Beperking van de doorgifte langs elektronische weg van afschriften van de kiezerslijsten en verplichting voor de bevoegde diensten van de FOD Binnenlandse Zaken om passende maatregelen te nemen om het risico van doorgifte van die lijsten aan derden te beperken (overw. 42) ;
 9. Instelling van een recht voor burgers om hun gegevens te laten schrappen uit afschriften van kiezerslijsten die worden megedeeld met het oog op verkiezingspropaganda, en omzetting van dit recht in specifieke transparantiemaatregelen en passende uitoefeningsprocedures (overw. 43 tot 46) ;
 10. Vaststelling van doeltreffende, evenredige en afschrikkende sancties om de naleving te garanderen van de garanties voor het verstrekken van kopieën van de kiezerslijsten voor verkiezingsdoeleinden en oplegging van technische garanties om niet-conform gebruik van de kiezerslijsten op te sporen (overweging 48)
 11. Afschaffing van de aanplakking van kiezerslijsten in de stembureaus (overw. 49 tot 51);
 12. Verduidelijking dat personen voortaan willekeurig worden geselecteerd om een functie in een stembureau of telbureau uit te oefenen en vaststelling van waarborgen om de onafhankelijke uitvoering van de loting en de controleerbaarheid ervan te garanderen (overw. 53 tot 56) ;
 13. Rectificatie van de bepaling die voorziet in het verzamelen van informatie over het door de burgers uitgeoefende beroep overeenkomstig de overwegingen 62 en 63 (overw. 57 tot 63) ;
 14. Motivering in de memorie van toelichting van de concrete reden waarom het RR-nummer van de personen die zullen worden opgeroepen voor functies binnen een kiesbureau is inbegrepen in de mededelingen als bedoeld in artikel 95, § 12 van het ontwerp van Kieswetboek. Tenzij deze mededeling wordt geschrapt, vermelding van het concrete gebruik dat van dit nummer zal worden gemaakt; schrapping van de vermelding van het beroep van deze personen in deze mededeling (overw. 64 tot 66) ;
 15. Vermelding van het specifieke doel waarvoor de voorzitters van de hoofdbureaus hun gegevens aan de minister van Binnenlandse Zaken moeten meedelen, overeenkomstig overweging 68 ;
 16. Verduidelijking dat hun RR-nummer zal worden gebruikt voor het beheer van de gebruikers en de toegangen tot de computerapplicatie voor verkiezingen die hun ter beschikking wordt gesteld voor de uitvoering van hun functie (overw. 69);
 17. Verduidelijking van het doel waarvoor de gegevens zullen worden opgeslagen overeenkomstig overweging 70 en precisering dat die opslag afhankelijk is van de toestemming van de betrokkene;

18. Aanpassing van ontwerpartikel 18 en 89 overeenkomstig de overwegingen 72 tot 74 ;
19. Aanpassing van de bepalingen die voorzien in de opslag en de toegankelijkheid voor onbepaalde tijd van gegevens betreffende personen die zich kandidaat hebben gesteld voor de verkiezingen overeenkomstig de overwegingen 77 tot 84 ;
20. Aanpassing van artikel 42, 4° van het wetsontwerp, dat voorziet in het verzamelen van gegevens van personen die een functie uitoefenen in een kiesbureau met het oog op de betaling van hun presentiegeld en met het oog op het verzamelen van het aantal keren dat een persoon een dergelijke functie heeft uitgeoefend, overeenkomstig de overwegingen 85 tot 91 ;
21. Vervanging van het verzamelen van de kopie van het paspoort van de verkiezingswaarnemers door nadere regels voor de verwerkingen als toegelicht overweging 93 ;
22. Vaststelling van de criteria voor de accreditatie van deze waarnemers of delegatie aan de Koning om dit te doen (overw. 9494) ;
23. Vervanging van de "*hoedanigheid*" van de waarnemers door "functie bij de uitoefening van zijn waarnemingsopdracht" overeenkomstig de overweging 96.

Voor het Kenniscentrum,
(get.) Cédrine Molière, Directeur